

En endimensionell stokastisk variabel X betecknar resultatet av ett slumpförsök med reellvärda utfall. Mängden av alla värden på X (värdemängden) betecknas S_X . $\{X = k\}$ är en *händelse* i utfallsrummet Ω , men vi kan se det som *ett utfall* i S_X , där vi tillskriver utfallen, elementen i S_X , sannolikheter $p_k = P(X = k)$, $k \in S_X$.

Definition: En stokastisk variabel X är en funktion som avbildar ett utfallsrum Ω på en reellvärd mängd S_X .

En stokastisk variabel X kallas *diskret* om S_X är ändlig eller uppräkneligt oändlig. De tilldelade värdena p_k uppfyller

1. $0 \leq p_k \leq 1$
2. $\sum_{k \in S_X} p_k = 1$.

Definition: Funktionen

$$p_X(x) = \begin{cases} p_k \text{ om } k = x \in S_X \\ 0 \text{ annars} \end{cases}$$

kallas *sannolikhetsfunktionen* till X .

Definition: För en stokastisk variabel X kallas

$$F_X(x) = P(X \leq x)$$

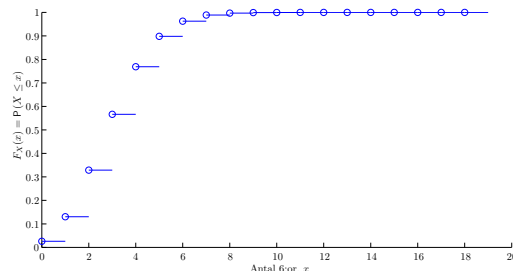
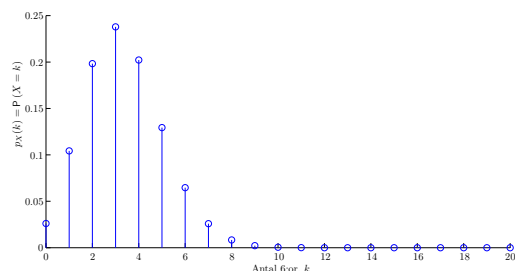
för variabelns *fördelningsfunktion*.

Exempel: För första gången-fördelning: $p_X(k) = (1-p)^{k-1}p$, $F_X(k) = 1 - (1-p)^k$.

Exempel: Låt X vara antalet sexor bland n gjorda oberoende tärningskast. Möjliga värden på X är $S_X = \{0, 1, 2, \dots, n\}$. Likformig fördelning över alla möjliga resultat av n tärningskast:

$$\begin{aligned} P(X = k) &= P(\{\text{"}k \text{ 6:or och } n - k \text{ icke-6:or}\}) = \frac{\binom{n}{k} \cdot 1^k \cdot 5^{n-k}}{6^n} = \binom{n}{k} \left(\frac{1}{6}\right)^k \left(\frac{5}{6}\right)^{n-k} \\ &= \binom{n}{k} p^k (1-p)^{n-k} \end{aligned}$$

för $k = 0, 1, \dots, n$ (binomialfördelning).

För en diskret stokastisk variabel gäller att

$$P(X \in A) = \sum_{k \in A \cap S_X} p_X(k).$$

speciellt, med $A = (-\infty, x]$,

$$F_X(x) = \mathbf{P}(X \leq x) = \sum_{k \leq x, k \in S_X} p_X(k)$$

Sats (3.2). För två reella tal $a \leq b$ gäller att

$$\mathbf{P}(a < X \leq b) = F_X(b) - F_X(a).$$

Bevis:

$$\begin{aligned} F_X(b) &= \mathbf{P}(X \leq b) = \mathbf{P}((X \leq a) \cup (a < X \leq b)) \\ &= \mathbf{P}(X \leq a) + \mathbf{P}(a < X \leq b) = F_X(a) + \mathbf{P}(a < X \leq b). \end{aligned}$$

Kontinuerliga stokastiska variabler

Definition: En stokastisk variabel X sådan att

$$\mathbf{P}(X \in A) = \int_A f_X(x) dx$$

för alla mängder $A \subseteq \mathbb{R}$ kallas *kontinuerlig*. Funktionen $f_X(x)$ kallas *täthetsfunktionen*, sannolikhetstätheten eller frekvensfunktionen.

Täthetsfunktionen till en kontinuerlig stokastisk variabel uppfyller

1. $0 \leq f_X(x)$ för alla x .
2. $\int_{-\infty}^{\infty} f_X(x) dx = 1$.

Notera att $f_X(x)$ **inte** kan tolkas som sannolikheten att X antar värdet x . Täthetsfunktionen är inte nödvändigtvis begränsad av 1, dvs $f_X(x) > 1$ är möjligt för vissa x .

Exempel: En stokastisk variabel X har täthetsfunktionen

$$f_X(x) = \frac{1}{m} e^{-x/m}, \quad x \geq 0$$

för något tal $m > 0$, och $f_X(x) = 0$ för $x < 0$. Detta är en giltig täthet eftersom $f_X(x) \geq 0$ för alla x och

$$\int_{-\infty}^{\infty} f_X(x) dx = \int_{-\infty}^{\infty} \frac{1}{m} e^{-x/m} dx = \frac{1}{m} \left[-\frac{e^{-x/m}}{1/m} \right]_0^{\infty} = 0 - (-1) = 1.$$

Vidare, enligt definitionen av täthetsfunktion

$$F_X(t) = \mathbf{P}(X \leq t) = \int_{-\infty}^t f_X(x) dx$$

så vi får här

$$F_X(t) = \int_{-\infty}^t \frac{1}{m} e^{-x/m} dx = 1 - e^{-t/m}$$

för $t \geq 0$ (exponentialfördelningen).

Det sista visade hur $f_X(x)$ ger fördelningsfunktionen $F_X(x)$. Åt andra håller har vi

$$f_X(x) = \frac{d}{dx} F_X(x).$$

Flerdimensionella stokastiska variabler

Den naturliga generaliseringen till flera dimensioner är att

$$P((X, Y) \in D) = \begin{cases} \sum_{(x,y) \in D} \sum p_{X,Y}(x, y) & \text{om } (X, Y) \text{ diskret} \\ \int \int_{(x,y) \in D} f_{X,Y}(x, y) dx dy & \text{om } (X, Y) \text{ kontinuerlig.} \end{cases}$$

Funktionerna $p_{X,Y}(x, y)$ och $f_{X,Y}(x, y)$ kallas den *simultana* sannolikhetsfunktionen och den *simultana* täthetsfunktionen för de stokastiska variablerna X och Y .

Minns oberoende händelser: A och B oberoende om $P(A \cap B) = P(A) \cdot P(B)$.

Definition: Två stokastiska variabler är oberoende om

$$P(\{X \in I\} \cap \{Y \in J\}) = P(X \in I) \cdot P(Y \in J)$$

för *alla* mängder $I, J \subseteq \mathbb{R}$. Speciellt, med $I = (-\infty, x]$ och $J = (-\infty, y]$ får vi att

$$F_{X,Y}(x, y) = P(\{X \leq x\} \cap \{Y \leq y\}) = P(X \leq x) \cdot P(Y \leq y) = F_X(x)F_Y(y)$$

$$P(\{X = x\} \cap \{Y = y\}) = P(X = x)P(Y = y)$$

och (i det kontinuerliga fallet)

$$f_{X,Y}(x, y) = f_X(x)f_Y(y)$$

för alla x och y .

Funktioner av stokastiska variabler

Fördelning för $X + Y$?

Exempel: Antalet kast tills andra 5:an. Med X och Y som oberoende ffg(p)-fördelade stokastiska variabler vad är fördelningen för $X + Y$.

Om X och Y är oberoende så är

$$\begin{aligned} P(X + Y = n) &= P\left(\bigcup_k \{X = k\} \cap \{Y = n - k\}\right) = \sum_k P(\{X = k\} \cap \{Y = n - k\}) \\ &= \sum_k P(X = k)P(Y = n - k) \end{aligned}$$

eller

$$p_{X+Y}(n) = \sum_k p_X(k)p_Y(n - k).$$